

УДК 159.9

Юлія Соколовська

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Україна

ВПЛИВ ПОРУШЕННЯ ДИТЯЧОЇ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ НА ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ОСОБИСТОСТІ

Yuliia Sokolovska

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

IMPACT OF DISORDER OF CHILD ATTACHMENT ON THE LIFE PATH OF PERSONALITY

Зростання інтересу до проблем дитячо-батьківських відносин обумовлено новими соціальними, культурними і економічними змінами сучасності. Виховувати дітей у сучасному світі стає важче, батьки бояться втратити чи упустити щось важливе. Нам сьогодні доступно безліч книг про батьківство, багато інформації з дитячої психології розвитку, експертів, що пропонують свої послуги і консультації. Щоб вивчити дане питання, необхідно розкрити поняття прив'язаності, яке дає відповідь на багато питань щодо психології розвитку особистості і вплив порушення прив'язаності на її життєвий шлях.

Сім'я, як найближче оточення задовольняє потреби дитини у визнанні, прийнятті, захисті, емоційній підтримці і повазі. Якість задоволення цих базових потреб стає джерелом і умовою розвитку психіки дитини і визначає якісний зміст прихильності дитини до матері чи іншого значущого дорослого. Слідом за Д. Боулбі, Г. Ньюфелдом, під прив'язаністю ми розуміємо інтегративне утворення психіки дитини, її емоційний зв'язок з матір'ю, образ матері і першу соціальну поведінку, адресовану їй, що дає дитині відчуття близькості, безпеки, надійності відносин. Виходячи з положення про те, що порушення дитячої прив'язаності, здійснюють вплив на подальші соціальні контакти дитини та чинять в цілому деструктивний вплив на розвиток особистості дитини, гостро постає проблема пошуку ефективної моделі корекції порушень прихильності людини вже у дитячому віці. У дослідженнях вчених (Д. Боулбі, Л. Виготського, Е. Еріксона, Г. Ньюфелда, А. Фрейд) показана міжпоколінна перспектива формування особливостей прихильності дитини до матері; взаємозв'язок материнської позиції і особливостей становлення особистості дитини; феномен батьківської установки (І.Д. Бех, 2003).

Теорія прив'язаності – це психологічна еволюційна та етологічна теорія про взаємовідносини між людьми. Основне положення теорії полягає в тому, що для нормального емоційного і соціального розвитку дитині необхідно встановити взаємини хоча б з однією людиною, яка б про неї турбувалася. Ці стосунки між двома людьми визначають духовну і психологічну будову особистості: ставлення людини до себе, до світу,

різноманітні переживання, пізнавальні і творчі здібності. За умови, коли базові потреби дитини у прив'язаності задоволені, формується особистість, котра вміє встановлювати та розвивати здорові стосунки. Проте не усім дітям щастить мати безпечну прив'язаність. І це зумовлює для таких людей труднощі в особистому житті в дорослому віці. Часто цілями психотерапевтичної роботи стає пошук себе, вміння будувати стосунки, зростати у своїх компетенція.

Таким чином, наукова проблема дослідження полягає у визначенні детермінант порушення дитячої прив'язаності і розробці технології ефективного психокорекційного впливу на ситуацію соціального розвитку дитини дошкільного віку у випадку її ненадійної прив'язаності (С.Д. Максименко, 2007).

Прив'язаність – це прагнення підтримувати контакт і близькість, підтримувати єднання. Прив'язаність – це життєво-важливо для розвитку, це базова потреба бути у контакті зі своїми близькими, і в такому середовищі дитина має можливість повноцінно розвиватись.

Прив'язаність – це емоційний зв'язок, якій виникає між матір'ю і дитиною (як найбільш близькою людиною) у результаті довготривалих стосунків. Він характеризується стійкими, емоційно-наповненими відносинами, які засновані на задоволенні потреб у співчутті, розумінні, визнанні. Відчуття прив'язаності до матері формується у дитини в період до трьох років, і пов'язане з загальним емоційним розвитком у родинних умовах. Модель прив'язаності містить стабільні постулати відносно ролі батьків і дитини (тобто обох партнерів) у взаємодії, і в умовах стресу та суперечливої інформації психологічні захисти є провідною стратегією переробки цієї інформації.

На ранніх стадіях онтогенезу мати, проявляючи турботу, створює поле досвіду взаємин, опосередковане не лише параметрами взаємодії, але і власними особистісними індивідуально-психологічними особливостями. Найважливішою особистісною характеристикою матері, яка впливає на розвиток певних репрезентацій патернів прихильності дитини, є її здатність до рефлексивного функціонування (менталізації). Менталізація визначається як здатність сприймати і розуміти себе та інших в термінах психічних станів (відчуттів, переконань, намірів і бажань), а також як здатність обмірковувати свою і чужу поведінку.

Непорушена прив'язаність є головною умовою повноцінного розвитку індивіда. Безпечна прихильність передбачає турботу, ніжність, любов і підтримку з боку матері. Порушена прив'язаність виявляється у формі унікаючого, амбівалентно-тривожного і дезорганізованого типів поведінки дитини і опосередкована, своєю чергою, високою мірою фрустрації батьками потреб дитини у турботі і захисті. Порушення афективного узгодження в діаді мати-дитина веде до тотального викривлення психічного розвитку дитини.

Якість прив'язаності, будучи інстинктивною системою реакцій і головним лейтмотивом поведінки людей, за допомогою інтерналізації може транслюватися наступним поколінням. Ставлення матері до дитини визначається кількісними і якісними параметрами взаємодії, на які впливають індивідуально-особистісні характеристики матері. Почуття до дитини можуть бути викривленими, несвідомими конфліктами, що виникали у власному дитинстві. Таким чином, внутрішня робоча модель прихильності впливає на становлення власної батьківської позиції і може привести до повторення як позитивного, так і негативного досвіду зі своїми дітьми.

Модель прив'язаності містить стабільні постулати відносно ролі батьків і дитини (тобто обох партнерів) у взаємодії, і в умовах стресу та суперечливої інформації психологічні захисти є провідною стратегією переробки цієї інформації. Психологічний захист особистості спочатку розвивається як засіб інтрапсихічної адаптації і може приводити до зовнішньої соціально - психологічної адаптації або дезадаптації залежно від гнучкості та інтенсивності використовуваних механізмів (Г. Ньюфелд, 2015).

В результаті теоретико-методологічного аналізу вітчизняних та зарубіжних досліджень дитячо-батьківських взаємин, було встановлено що прив'язаність дитини до матері чи іншого значущого дорослого - це емоційний зв'язок, який виникає між дитиною і матір'ю чи іншим значущим дорослим у структурі їх довготривалих, стійких, емоційно-наповнених стосунків. Ці стосунки регулюються ментальною робочою моделлю, яку дитина конструює з власного досвіду взаємин з матір'ю чи інших значущих дорослих. Головною умовою повноцінного розвитку дитини виступає надійна прив'язаність. Така прив'язаність формується у дитини за умов прийняття дитини матір'ю чи іншого значущого дорослого і передбачає з її боку любов і підтримку, турботу і ніжність. Якщо дитина може розраховувати на адекватне задоволення своїх потреб у прихильності, в основу її образу «Я» закладаються такі характеристики, що сприяють нормальному розвитку її особистості.

Перелік використаної літератури:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 344 с.
2. Максименко С.Д. Психологія особистості: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: ТОВ "КММ", 2007. 296 с.
3. Neufeld Gordon. The Keys to Well-Being in Children and Youth. URL: file:///C:/Users/PC/Downloads/Neufeld_Brussels_address.pdf (дата звернення: 17.09.2022).